

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

УДК 330.354

JEL Classification A13, Z13

DOI 10.33111/EE.2019.43.KyrylenkoV_FedorenkoT Г

V. Kyrylenko

*DSc. in Economics, Professor
Head of the Economic
Theory Department
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman*

В.І. Кириленко

*д. е.н., професор
Завідувач кафедри
економічної теорії
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7433-0630>

T. Fedorenko

*Postgraduate student of the
Economic Theory Department
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman*

Т.О. Федоренко

*аспірант кафедри
економічної теорії
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2044-7219>

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ КУЛЬТУРИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ. Проведено порівняльний аналіз до розуміння поняття «культура», встановлено суттєві відмінності у розумінні культури в процесі еволюції історії економічної думки. В роботі об'єднано застосування економічного, соціологічного та філософського підходів до розуміння культури. Розглянуто та здійснено оцінку прикладів економічної поведінки індивіду залежно від домінуючих культурних цінностей, що дає змогу спрогнозувати поведінку індивіду на основі соціокультурних патернів. Запропоновано методичні рекомендації щодо формування ціннісних орієнтирів суспільства з метою забезпечення економічного розвитку держави.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: економічне зростання, економічна поведінка, цінності, культура.

APPROACHES TO UNDERSTANDING CULTURE AS AN ECONOMIC ACTIVITY DETERMINANT

ANNOTATION. The objective of the research is to establish the specific correspondence between the economy and culture in modern societies. The etymology of the term «culture» is briefly reviewed by the retrospective analysis. It is indicated that the culture definition had its beginnings in agriculture and cultivation. The significant differences in understanding culture point out the evolution of cultural context in the economic thought history. Eventually, it was found that the values and culture preferences became more and more complex.

Methods of empirical and systematic analysis were used to recognize the economic aspects of culture. Scientists draw our attention to the sociology context of culture with human behavior meaning. And in social philosophy, the culture is namely analyzed as a factor of influence on social processes. The essential merit of our work is to combine economic, sociology and philosophy approaches to understanding the culture and its evaluation.

Culture influences how people see themselves and others, in terms of factors such as gender, age, and ethnicity. A feeling of having friends and family is needed to create a sense of individual and cultural arrays, collective identifications. Identity is also a significant mechanism of social integration; it is shaped through frames of a society's history, traditions, customs, and values. Culture is an explicit reference of what people need, use and value as part of the overall survival mechanism in any society. In economics, culture defines consumption and savings, employee motivations.

Moreover, values tremendously determine the level of economic thinking, economic behavior, the nature of business, decision-making process and trends in the socio-economic development of the country as a whole. In conclusion, it is proved that culture is an integral part of economic systems development and it may drive economic growth.

KEY WORDS: economic growth, economic behavior, values, culture.

Вступ. Культура є результатом поступального розвитку економічних систем, вона акумулює досвід і знання, є маркером суспільного розвитку. Культурним надбанням є цінності суспільства, які визначають рівень розвитку економічного мислення людини, економічну поведінку суб'єктів, характер ведення бізнесу, прийняття державних управлінських рішень і тенденції соціально-економічного розвитку країни в цілому.

Культура у сучасній науці розглядається переважно з позицій соціології (настрої суспільства і культура особистості) та соціальної філософії (фактор впливу на суспільні процеси), економічний аспект культури поки що не одержав комплексного дослідження. Отже, актуальним питанням на сьогодні є визначення впливу культури на розвиток економічних систем.

Постановка завдання. Визначити соціально-економічний зміст культури, її складові, а також вплив фактору культури на соціально-економічний розвиток країни.

Результати. У сучасній літературі представлено безліч визначень культури, які мають смислові, семантичні відмінності та різний за широтою огляд. Найфундаментальнішою є робота А. Кроєбера і К. Клакгона [1], які узагальнили існуючі підходи до розуміння культури та навели 164 різних дефініцій культури, що класифіковано за сімома категоріями — загальні, описові дефініції, історичні визначення, нормативні, психологічні, структурні, похідні.

Велика кількість підходів до визначення культури обумовлена як багатогранністю самого поняття «культура», так і особливостями його використання в різних значеннях у соціології, економіці, історії, філософії тощо. Історичний огляд вживання терміну культура відображує перше значення «культури» — сільськогосподарське, у сфері обробки землі, дослівно з латини термін «культура» перекладається як «оброблення». І тільки в XVI столітті акцент у сприйнятті «культури» переходить у площину культивування розуму та інтелекту [2]. На початку XIX ст. поняття культура розширюється до ступеня розвитку суспільства, держави. Трансформація поняття «культури» є результатом соціального, економічного, культурного розвитку суспільства, його досягнень і надбань, а також продуктом викликів і суперечностей.

Важливо окреслити взаємозв'язок між економікою і культурою. Економіка становить матеріальну базу для функціонування соціальної системи, а культура є внутрішньою її характеристикою [3, с. 8]. Культура визначає сутність, якість і напрями розвитку економіки. Культура «обробляє» людину, надає можливості людині і соціуму вийти за межі суто фізіологічних і біологічних потреб, формує людську свідомість, спрямовує індивіда на розвиток його інтересів та реалізацію свого потенціалу у сфері економічної діяльності.

Традиційний підхід до розуміння культури засновано на аналізі індивідуального досвіду, знаннях, що передаються від покоління до покоління. Саме такий підхід донедавна домінував у соціальних науках. Культура визначала норми поведінки, визначення добра і зла, прийняттого і неприйняттого. Цей спосіб передачі інформації формує ставлення до себе, соціуму, навколишнього світу, на основі цього досвіду люди можуть інтерпретувати події, що відбуваються у світі [4]. У сфері економічної діяльності культура визначає межі раціональної поведінки, баланс спожи-

вання та заощаджень, мотивацію до праці, ставлення до підприємницької діяльності. Отже, культура виступає фільтром для осмислення повідомлень і досвіду.

Антропологічний підхід до розуміння культури визначає її як спосіб життя, який ми вже маємо, та відтворення життєвого укладу. Цікавим є погляд М. Арнольда, який розглядав культуру як противагу анархії. Культура — це прагнення до нашої довершеності шляхом пізнання, вона формує наш світогляд, акумулює знання, створює моделі поведінки, які ми механічно відтворюємо. У цьому контексті культура асоціювалась з освітою, знанням, майстерністю, вона є особливим інтелектуальним продуктом і є ознакою приналежності до еліти [5]. Відповідно до цього підходу лише невелика частина суспільства має культуру, а решта є джерелом анархії.

Інакше кажучи, між цими двома протилежностями, культурою і анархією, існує конфлікт інтересів. Наш світ розвивається між цими двома крайнощами, між прагненням до прибутку і доброчинністю, між практичністю і творчістю. Культура має забезпечувати баланс рівноваги у цьому протиборстві ідеалістичних і прагматичних цінностей. Вона стає авторитетом, засобом вирішення соціальних проблем, внутрішньою силою індивіда. При цьому вирішення проблеми знаходиться в площині моралі, безкорисливості, переваги соціальних інтересів над індивідуальними. Такий підхід уможливорює абстрагуватись від особистої вигоди, поглянути на проблему з боку опонента та вирішувати соціальні конфлікти інтересів на основі нових, вищих ідей. Ринок вільних ідей, що формується на основі культури, пропонує ідеалістичний, навіть злегка утопічний, погляд на розвиток суспільства.

Ця теза співзвучна ідеям А. Сміта щодо загального виграшу суспільства, зростання його добробуту, в тому числі за умов реалізації індивідуальних економічних інтересів окремого суб'єкта, що керується прагненням до прибутку. Ідеї вільного ринку і вільної торгівлі *laissez faire* передбачають наявність конкуренції, відсутність штучних обмежень і монополій. В інтелектуальній формі монополіями, на думку П. Логана, виступають звичайна мудрість і догматизм [6]. Після усунення цих бар'єрів ідеї знову можуть вільно поширюватися, щоб знайти свою природну вартість на вільному ринку культурних цінностей.

Еволюційний підхід до вивчення культури запропоновано Е. Тайлором, засновником культурної антропології. У своїй роботі «Примітивна культура» він визначає її як комплекс знань і віри, моралі і права, звичок і звичаїв, які набуває людина як член

суспільства. При цьому, на відміну від думки Арнольда, всі люди «мають» культуру, ці якості людини притаманні усім членам соціуму [7]. Люди набувають культуру завдяки членству в певній соціальній групі — суспільстві.

У межах еволюційного підходу усі суспільства розвиваються в одному напрямку, від дикунства і варварства до цивілізації. У даному контексті культура є синонімом цивілізації, що досягається на певному етапі розвитку. Кожний соціум має свою культуру, яка прогресує і розвивається, як наслідок суспільство стає об'єднаним одними цінностями. Результатом поступального розвитку культури від первісного до цивілізованого стають можливості логічного і абстрактного мислення, розвиток мовлення, законів, інституцій [8].

Системно-функціональний підхід до визначення культури акцентований на розвитку соціальної системи, яка формує та визначає поведінку і цінності особистості. У цьому контексті культура є символом колективної свідомості. Е. Дюркгайм визначав її як мережу, що охоплює глибинні цінності, уявлення, переконання і систему символів [9]. Вона є сукупністю колективних зусиль індивідів і формує їх здатність сприймати реальність певним чином. Культурні норми утворюються на основі символів і ритуалів, що мають зміст і цінності, спільні для певної соціальної групи. У теорії Дюркгайма культура формується колективно й існує лише колективно, при цьому кожен індивід бере участь у створенні і формуванні культури. Отже, культура є зовнішнім середовищем людини та формує почуття солідарності, що об'єднує суспільство.

Система цінностей, що панує у суспільстві, визначає траєкторію його розвитку (мілітаристський, соціально-орієнтований, екологічний). Наявність і дієвість інституцій (повага до приватної власності, дотримання прав інтелектуальної власності, захист громадянських, економічних і соціальних прав людини), економічна діяльність, використання ресурсів знаходяться безпосередньо під впливом культури. Критерії раціональності і стимули мотивації також залежать від економіко-соціальної структури суспільства.

Суспільно-історичний підхід є логічним продовженням ідеї колективності культури. Перспективи дослідження культури як соціально-смыслового явища зумовлено ментальністю, яка відображає колективний світогляд людей, єдину національну спільність. Історичний підхід і феноменологія досвіду застосовуються для досліджень сутності національної ідентичності, індивідуаль-

ної і колективної, в основі якої лежить історичний досвід, пам'ять про пережите. Саме колективні відчуття пережитого історичного досвіду становлять основу ментального самоусвідомлення, ментальної єдності [10].

Аналіз соціокультурних явищ, зокрема культури, на основі ментальнісного підходу вимагає розуміння їх ключових характеристик, а саме поведінкових норм і пов'язаних з ними світоглядних орієнтацій. Стандарти поведінки, форми спілкування, весь спосіб життя обумовлений попереднім історичним досвідом суспільства. Менталітет формує економічну свідомість, мотивацію до навчання і праці, визначає економічну поведінку і цінності.

Важливим аспектом аналізу культури з позицій історизму є акцент на матеріальних продуктах культури, об'єктах культурної спадщини. У даному контексті культура розглядається як процес індивідуальної або колективної діяльності людини, результат фізичної або інтелектуальної праці. Як наслідок, кожна культура має певні артефакти, матеріальні та нематеріальні продукти, що є ланцюгом інституціоналізації пам'яті [11]. У той же час, сама людина є продуктом розвитку культури, каналом передачі традицій, спадщини.

Культурні продукти, що мають символічний сенс і є продуктом інтелектуальної власності, становлять основу креативної економіки, економічної діяльності у сфері створення, розповсюдження та споживання культурного контенту. Ця галузь динамічно розвивається і є складовою стратегії державного економічного розвитку, джерелом робочих місць і прибутку для творчих людей, митців.

У межах есенціального підходу культура є основною детермінантою поведінки людей, ми визначаємо культуру за допомогою фізичних атрибутів, зокрема території, держави, мови, релігії, спільних традицій. Есенціалізм припускає рівномірну проекцію культури на всіх членів соціуму, а також наявність відмінностей однієї культури від іншої. Нижче наведено приклад проекції культурних цінностей на етнічну складову суспільства [12]:

- призначення культурних цінностей усім членам групи, суспільства, наприклад всі українці — щирі, працьовиті;
- привласнення цих цінностей до самої групи — він щирий, працьовитий, тому що він українець;
- визнання однорідності колективу — ми українці, вони українці;
- вимоги і очікування дотримання цінності, як наслідок недотримання цінностей, невиконання зобов'язань ставитиме під сум-

нів належність до групи — він насправді не українець, тому що він не щирий, не працьовитий.

Есенціальний підхід до розуміння соціальної сутності культури яскраво демонструє ототожнення культури з територіальною належністю країни і сприяє формуванню стереотипів щодо окремих націй, етносів. Дана особливість цього підходу водночас є його недоліком, оскільки не всі національні колективи є гомогенними і репрезентативними.

Розуміння культури з точки зору соціальної динаміки. Протягом життя і культура індивіда, і культура суспільства не залишаються статичними. Культура як соціальне явище зазнає змін, їй притаманна динаміка. Культурна ідентичність формується всередині індивіда, впливає на взаємодію між людьми в суспільстві. Ідентичність має зовнішні прояви (мистецтво, традиції), і невидимий простір, який становлять погляди, переконання, цінності і моделі поведінки, думки, почуття, які поділяють групи людей у суспільстві.

Важливим елементом є те, що культура ширша, ніж етнічна або расова приналежність. Визначальними чинниками для формування культури особистості стають гендерна приналежність, місце проживання, соціальний статус, релігія, рівень доходів. Як наслідок, індивід є складною композицією багатьох культурних впливів, його неможливо визначити за допомогою лише одного атрибуту. Соціальні зміни в житті людини змінюють культурні контексти, створюють можливість для змін цінностей, почуттів, поведінки.

Політико-інституційний підхід дає змогу інтерпретувати культуру як детермінанту політичних систем та інститутів на міжнародному рівні. Культурні фактори істотно впливають на економічний розвиток, політичну демократизацію і соціальний розвиток суспільства. При цьому вони є залежною змінною та інколи гальмують розвиток або перешкоджають йому [14].

В епоху постмодернізму основне джерело конфліктів, на думку С. Гантінгтона, переходить з ідеологічної і економічної площини у культурну сферу. Саме культура обумовлюватиме основні фундаментальні розбіжності у суспільствах і, водночас, ставатиме джерелом суперечностей. Відмінності в цінностях, поглядах на межі особистого, розумінні балансу індивідуального-колективного, приватного-суспільного існуватимуть весь час. Тому суспільство має знаходити діалог у питаннях культурних відмінностей.

Донедавна дуже популярною була ідея Ф. Фукуями про загальне панування ліберально-демократичних цінностей у постко-

муністичних суспільствах. Проте, у процесі глобалізації та модернізації політичних систем відбулись зміни й у демократичних процесах. Наразі економічні та імміграційні проблеми створюють внутрішню напруженість у демократичних державах і готують простір для популізму, особливо в економічній сфері. Це становить суттєву загрозу для цінностей сучасного демократичного світу.

У межах цього підходу особливого значення набуває політична і економічна культура, зокрема формування позитивного ставлення та поваги до законів, органів державної влади, суспільства, адекватні (не популістські) очікування від державної економічної політики. Економічна і політична культура є важливим маркером економічного здоров'я суспільства, оскільки політичне лідерство і культурні цінності безпосередньо відображуються на результатах економічної діяльності держави.

Узагальнення характеристик культури приводить нас на фундаментальний рівень її розуміння у національному, регіональному, релігійному полі, з використанням таких характеристик, як національність, мова, релігія, освіта, економічна система та соціальний устрій суспільства. Усі ці фактори формують наш світогляд, мають безпосередній вплив на наше повсякденне життя, і можуть відрізнятись у різних суспільствах. Ці фактори є своєрідними «ресурсами» [15], якими індивіди користуються для осмислення та взаємодії з новими культурними середовищами. Багатогранність поняття культури і велика кількість різних культур обумовлюють чималу різноманітність культурних ресурсів. А результатом культурної діяльності є певний продукт, так звані, культурні артефакти, література і мистецтво.

Отже, культура — наше самовираження, знання, світогляд і набір цінностей, що формують наше життя. Саме такий підхід дає можливість розглядати культуру як основу для розуміння соціально-економічних процесів.

Перший рівень характеризує культуру, як історичне надбання, колективну пам'ять, соціальний досвід. Ці елементи індивіди засвоюються у процесі соціалізації, а також створюють новий досвід протягом свого життя.

Другий рівень — самоідентифікація (символи, мова), яка проявляється через аксіологічну функцію (на рівні економічних цінностей суспільства), має поведінковий (шаблони поведінки) і символічний (знаки, символи, традиції) виміри.

Третій рівень — когнітивний — переконання, психологічні аспекти, мотивація до навчання, праці, прийняття рішень. При

цьому цінності та переконання набувають свого значення лише тоді, коли стають невід'ємною частиною ідентичності.

Мораль і стандарти поведінки визначаються соціальним фактором (на першому і другому рівнях), об'єктивними особливостями суспільства, такими як соціальна організація, її структура та динаміка розвитку. Цінності та переконання є відповіддю на соціальні структурні форми і потреби суспільства.

Висновки. Культура реалізується саме в матеріальному світі, процес її еволюції визначається ідеями та знаходить своє вираження у реальних продуктах. Процес матеріалізації культурних ідей відповідає типовим економічним процесам виробництва та споживання, має свої витрати і прибуток. У сучасному світі вже важко чітко розрізнити економічну складову, виробничу сферу від культури, ідеології, адже культурні образи, артефакти і, навіть, почуття стали невід'ємною частиною економічного світу. Між матеріальними проявами культури та нематеріальними її характеристиками існує тісний взаємозв'язок. Матеріальна культура є продуктом нашої нематеріальної культури, людина передає свої знання, емоції, застереження через свою економічну, соціальну діяльність, творчість. У свою чергу, ці матеріальні продукти представляють нематеріальні — потреби, цінності, переконання. Важливим аспектом є те, що культурні продукти є одним з інструментів соціального впливу на індивіда або суспільства, від простого інформування до глибокого психологічного і емоційного впливу на людину. При цьому культурний вплив може бути позитивним і негативним, конструктивним і деструктивним, соціально-орієнтованим або пропагандистським, популістським.

Сьогодні в нашому соціумі переважають демократичні і гуманістичні цінності, технократизм і культура масового споживання. Оскільки суспільні цінності формують вектор розвитку суспільства, держави, його економічний добробут, потрібно формувати ціннісні орієнтири, що стануть підґрунтям ефективного розвитку. Ціннісними орієнтирами сучасного ефективного суспільства має бути вектор рівності прав і свобод індивіда, демократії, економічного розвитку та соціальної зрілості (відповідальність, громадянське суспільство).

Дослідження загальних проблем ролі і місця культури в економічній діяльності приводить авторів до висновку, що економічну культуру необхідно розуміти як спосіб (структуру механізмів) взаємодії економічної свідомості (як відображення економічної діяльності і пізнання економічних законів) і економічного мислення (як відображення включення в економічну діяльність),

що регулює участь індивідів і соціальних груп в економічній діяльності і відносин і ступінь їхньої самореалізації у тих або інших типах економічної поведінки. Чим досконаліше спосіб даної взаємодії, тим ефективніше економічна діяльність і раціональніша економічна поведінка, тим, отже, вище рівень економічної культури. Саме спосіб взаємозв'язку економічної свідомості й економічного мислення (як форми його прояву) виступає природним регулятором економічної поведінки.

Формування економічної культури громадянина в процесі діяльності здійснюється на трьох взаємозалежних рівнях: когнітивному — формування економічної свідомості й самосвідомості як ядра економічної культури; емоційно-ціннісному — формування економіко-ціннісного відношення до Батьківщини, суспільства і держави, співвітчизників; поведінковому — здатність до економічної активності й діяльності.

Література

1. Kroeber, A.L., & Kluckhohn, C. (2018). *Culture: A critical review of concepts and definitions* (Classic Reprint).
2. Throsby, D. (2010). *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511845253
3. Экономическая культура населения Украины: [монография] / НАН Украины, Ин-т социологии; [под ред. В.М. Вороны, Е.И. Суименко]. — Киев: [Ин-т социологии НАН Украины], 2008.
4. Lustig, M. & Koester, J. (2009), *Intercultural Competence: Interpersonal Communication across Cultures*. 6th edition.
5. ^{Culture} and anarchy: an essay in political and social criticism. Matthew Arnold — Cambridge University — 2011.
6. Logan, Peter Melville. *On Culture: Matthew Arnold's Culture and Anarchy*. BRANCH: Britain, Representation and Nineteenth-Century History. — 2013.
7. Tylor, E. (2010). Frontmatter. In *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom* (Cambridge Library Collection — Anthropology, pp. I-IV). Cambridge: Cambridge University Press.
8. Logan, Peter Melville. *On Culture: Edward B. Tylor's Primitive Culture*. BRANCH: Britain, Representation and Nineteenth-Century History. — 2012.
9. James R. Lincoln and Didier Guillot. (2004). «Durkheim and Organizational Culture.» IRLE Working Paper No. 108-04. <http://irle.berkeley.edu/workingpapers/108-04.pdf>.
10. Осадча Л. Ментальність як спосіб накопичення й трансляція колективного досвіду. [Електронний ресурс] / Л. Осадча // *Prometheus. Культурологія для всіх*. — 2018.

11. World Heritage and Cultural Diversity [Pdf]. (2010). German Commission for UNESCO. Bradley, Nicholas. (2018). Essentialism in the Concept of Culture: Gauging Belief. 21. 1-21.
12. Holliday, A. (2012). Culture, communication, context and power. In *The Routledge handbook of language and intercultural communication* (pp. 55-69). Routledge.
13. *Transnational connections: culture, people, places*. Ulf Hannerz — Routledge, Taylor & Francis Group — 2012.
14. Культура має значення [Електронний ресурс] // Культурологічний часопис «І». — 2008. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/N53-cult.htm>.
15. Holliday, Adrian. «Studying culture.» *Research methods in intercultural communication: A practical guide* (2016): 23-36.

References

1. Kroeber, A.L., & Kluckhohn, C. (2018). *Culture: A critical review of concepts and definitions* (Classic Reprint).
2. Throsby, D. (2010). *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511845253
3. *Ekonomycheskaia kultura naseleniia Ukrainy: [monohrafiia] / NAN Ukrainy, Yn-t sotsyolohyy; [pod red. V.M. Vorony, E.Y. Suymenko]*. — Kyiv: [Yn-t sotsyolohyy NAN Ukrainy], 2008. [in Russian].
4. Lustig, M. & Koester, J. (2009), *Intercultural Competence: Interpersonal Communication across Cultures*. 6th edition.
5. ^{Culture} and anarchy: an essay in political and social criticism. Matthew Arnold — Cambridge University — 2011.
6. Logan, Peter Melville. *On Culture: Matthew Arnold's Culture and Anarchy*. *BRANCH: Britain, Representation and Nineteenth-Century History*. — 2013.
7. Tylor, E. (2010). *Frontmatter*. In *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom* (Cambridge Library Collection — Anthropology, pp. I-IV). Cambridge: Cambridge University Press.
8. Logan, Peter Melville. *On Culture: Edward B. Tylor's Primitive Culture*. *BRANCH: Britain, Representation and Nineteenth-Century History*. — 2012.
9. James R. Lincoln and Didier Guillot. (2004). «Durkheim and Organizational Culture.» *IRLE Working Paper No. 108-04*. <http://irle.berkeley.edu/workingpapers/108-04.pdf>.
10. Osadcha L. *Mentalnist yak sposib nakopychennia y transliatsiia kolektyvnoho dosvidu. [Elektronnyi resurs] / L. Osadcha // Prometheus. Kulturolohiia dlia vsikh*. — 2018. [in Ukrainian]
11. World Heritage and Cultural Diversity [Pdf]. (2010). German Commission for UNESCO. Bradley, Nicholas. (2018). Essentialism in the Concept of Culture: Gauging Belief. 21. 1-21.
12. Holliday, A. (2012). Culture, communication, context and power. In *The Routledge handbook of language and intercultural communication* (pp. 55-69). Routledge.

13. Transnational connections: culture, people, places. Ulf Hannerz — Routledge, Taylor & Francis Group — 2012.

14. Kultura maie znachennia [Elektronnyi resurs] // Kulturolohichni chasopys «I». — 2008. — Rezhym dostupu do resursu: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/N53-cult.htm>. [in Ukrainian]

15. Holliday, Adrian. «Studying culture.» Research methods in intercultural communication: A practical guide (2016): 23-36.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2019 р

УДК 338.24.01:330.821.1

JEL Classification B12-Classical (includes Adam Smit)

DOI 10.33111/EE.2019.43.SlizkaA_SidorenkoR

A. Slizka

Student

*National Aerospace University
named after M.E. Zhukovsky
«Kharkiv Aviation Institute»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1544-9348>

R. Sidorenko

student

*National Technical University
«Kharkiv Polytechnic Institute»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7950-8901>

A. В. Слизька

Студентка

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Р.Р. Сидоренко

Студент

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ АДАМА СМІТА, ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті наведено шлях подолання кризи в країні за допомогою теорії відомого шотландського економіста та філософа Адама Сміта. Теорія «Абсолютних переваг» наголошує, що країни експортують тільки ті товари, які вони виробляють з меншими витратами (у виробництві яких вони мають абсолютну перевагу), та імпортують ті товари, що виробляються іншими країнами з меншими на це витратами (у виробництві яких абсолютна перевага належить їхнім торговим партнерам). Авторами статті виділено міжнародну торгівлю в аграрній галузі, за рахунок якої економіка країни зможе мати позитивну динаміку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційна модель, теорія, аграрна галузь, міжнародна торгівля, подолання кризи, позитивна динаміка.